

Venezolanen ontvluchten honger en wantoestanden in gezondheidszorg

Steeds meer Venezolanen ontvluchten hun land dat getroffen is door een diepe economische en politieke crisis. Hun belangrijkste drijfveren zijn honger en gebrek aan medicijnen. Het westelijke buurland Colombia heeft met ruim 1,1 miljoen vluchtelingen en migranten het grootste aantal mensen opgevangen. De Dutch Relief Alliance reageert in partnerschap met het Ministerie van Buitenlandse Zaken om de meest dringende humanitaire nood te verlichten.

Dagelijks steken vluchtelingen in een bootje illegaal de rivier over.

► TEKST WIES UBAGS FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

Een paar jaar geleden vertrokken de meer bemiddelde Venezolanen uit onvrede over de situatie in hun land nog met het vliegtuig naar een andere bestemming.

Nu steken steeds meer mensen noodgedwongen lopend de grens over, omdat hun geld op is. Livia Bernal (45) heeft geluk gehad nadat het noodlot haar zoon Gilmer (19) trof met een akelige kanker in zijn rechter kaak. 'Op een nacht lag er allemaal bloed onder zijn hangmat en hij was buiten bewustzijn. Ik was ten einde raad. Het enige wat ik kon doen was me overgeven aan Gods wil', zegt Bernal, die afkomstig is uit een dorpje in de Venezolaanse Amazone. De vrouw in wiens huis ze schoonmaakte

hielp haar met geld en transport, zodat het lukte om samen met haar dochter en Gilmer het junglestadje Puerto Carreño te bereiken, aan de grens met Colombia. 'Daar kregen we medische zorg, maar de voorzieningen waren niet voldoende, dus werden we naar Villavicencio gevlogen', herinnert Bernal zich. Ook in die stad, een paar uur rijden ten zuiden van de Colombiaanse hoofdstad Bogotá, had ze het geluk mensen van goede wil te treffen. Maar uiteindelijk was de gang naar de hoofdstad, met de beste voorzieningen, onvermijdelijk. De lokale gezondheidsorganisatie Halü, partner van Plan International dat onderdeel is van de Dutch Relief Alliance (zie kader), heeft zich over Livia en Gilmer ontfermd. Ze krijgen

De Dutch Relief Alliance heeft zich over Livia Bernal en haar zieke zoon Gilmer ontfermd. Ze krijgen naast medische, ook psychosociale hulp om de kanker zo goed mogelijk het hoofd te bieden.

naast medische, ook psychosociale hulp om de kanker zo goed mogelijk het hoofd te bieden en hun situatie als vluchteling zo acceptabel mogelijk te maken. Katholieke paters bieden onderdak waardoor ze niet op straat hoeven te slapen, zoals veel van hun landgenoten wél overkomt. Halü werkt samen met een publiek ziekenhuisnetwerk in Bogotá om Venezolanen met acute gezondheidsproblemen te helpen. Een fors aandeel vormen zwangere vrouwen die hun land

ontvlucht zijn omdat de situatie in de ziekenhuizen zo slecht is dat een kind ter wereld brengen een groot risico is geworden. Claudia Lily Rodríguez, directeur van Halü, betreurt het dat haar organisatie pas kan helpen in noodsituaties, waardoor zieke mensen aan hun lot worden overgelaten en pas geholpen worden als hun toestand urgent is. Pamela Escobar van Plan International Colombia valt haar bij: 'We zouden graag een plan voor langere termijn voor

de opvang van Venezolanen ontwikkelen, maar daarvoor hebben we meer steun nodig', legt ze uit. Nederland is het eerste land dat, via de Dutch Relief Alliance, hun activiteiten steunt.

Niet boven het vriespunt

Vluchtelingen die Bogotá in redelijke gezondheid bereiken hebben nog geluk, al maakt het hun situatie niet minder zwaar. Het moeilijkst hebben het de caminantes, de lopers, die vanaf de grens bij de stad Cúcuta honderden kilometers te voet afleggen naar andere grote steden in hun buurland. Zo zie je overal op de belangrijkste verbindingsweg naar Bogotá en andere grote steden Venezolanen in groepjes met kleine rugzakjes op hun rug lopen. Sommigen slepen koffers voort omdat de route langs grote hoogte voert, waar 's nachts de temperatuur niet boven het vriespunt komt. Velen hebben geen idee wat hun te wachten staat en worden door de kou overvallen.

'Een zak rijst kost in mijn land 10 dollar'

De Dutch Relief Alliance probeert op posten onderweg de mensen zo goed mogelijk voor te bereiden op de ontberingen, onder andere met het verstrekken van informatie over rechten en beschikbare diensten langs de migrantenroute. Hier kunnen de caminantes ook uitrusten en krijgen ze een maaltijd, legt Lina Roa van Terre des Hommes uit. Mileidys Guevara zit met haar kinderen en haar broers en hun kinderen bij een post in de buurt van Cúcuta uit te rusten. Er zijn slaapgelegenheden en ze bivakkeren er een paar dagen om op kracht te komen. Ze kijken vrolijk uit hun ogen want ze hebben goed nieuws gehad: 'Een stichting heeft vervoer voor ons geregeld tot de grens met Ecuador', zegt Guevara stralend. Maar dan betreft haar gezicht en bedwingt ze met moeite haar tranen: 'Mijn jongere broer van achttien mocht niet mee omdat hij geen kinderen heeft en dus geen dringend geval is. Hij moet verder lopen.' Opvallend veel jongeren trekken in groepjes langs de weg en dat is een risico, vertelt Lina Roa. 'Ze lopen het risico in handen van mensenhandelaren te vallen die hun misleiden met mooie beloften over werk of gerekruteerd te worden door de gewapende illegale guerrilla- en paramilitaire groepen die nog steeds in de regio actief zijn.' Er is ook een klein opvangcentrum in het plaatsje Puerto Santander, ten oosten van Cúcuta en pal aan de grensrivier de Boqueritas. Ook daar kunnen Venezolanen

Mileidys Guevara en haar familie hebben geluk: er is vervoer geregeld tot aan de grens met Ecuador. 'Haar broer van 18 mag niet mee omdat hij geen kinderen heeft, hij moet verder lopen.'

De caminantes, de lopers, lopen het risico in handen van mensenhandelaren of gewapende guerrilla- en paramilitaire groepen te vallen.

Jongetjes kijken nieuwsgierig naar wat er op straat gebeurt. Zij krijgen onderdak van katholieke paters, en hoeven niet op straat te slapen.

Venezolanen wonen pal aan de grensrivier waar de Dutch Relief Alliance een opvangcentrum heeft.

De gaarkeuken voorziet dagelijks twee- tot driehonderd mensen van maaltijden.

op adem komen. Aan de overkant van het centrum ligt een gaarkeuken die dagelijks twee- tot driehonderd mensen bedient. De doelgroep is heel divers, legt projectcoördinator Marcelo González van Terre des Hommes uit. 'Er zijn veel mensen die Venezuela verlaten om elders een beter leven te zoeken, in Colombia of nog verder weg in landen als Peru of Chili. Maar er zijn ook veel mensen die tussen Venezuela en Colombia op en neer pendelen om met handel zo goed en zo kwaad als het kan in hun levensonderhoud te voorzien.' Als het goed gaat, lukt het deze mensen om in een maand tachtig dollar te verdienen, weet González. Voor Venezolanen, wier loon door de gierende inflatie in hun land niets meer waard is, is dat een acceptabel bedrag. Zo verkoopt José Hasdubral Ángel zelfgemaakte snacks een paar meter van de ingang van de gaarkeuken. 'De ingrediënten zijn in Venezuela onbetaalbaar, die

koop ik hier en thuis maken we de snacks', vertelt Ángel, die dagelijks in een bootje illegaal de rivier de Boqueritas oversteeft. 'Een zak rijst kost in mijn land tien dollar', foetert hij.

Struikrovers

Naast twee bruggen, die in Puerto Santander de officiële grensovergangen tussen Venezuela en Colombia vormen, zijn er honderden paadjes waarlangs mensen doorheen moeten om de rivier te bereiken. Niet zonder gevaar: ze lopen het risico overvallen te worden door struikrovers of gewapende groepen. In de meest noordoostelijke provincie van Colombia, la Guajira, is het al niet anders. Ook daar lopen mensen grote risico's om door criminelen overvallen te worden of slachtoffer te worden van seksueel geweld, maar de nood is zo hoog dat de Venezolanen het risico nemen. Het is een van de redenen dat in Maicao en

Riohacha familievriendelijke ruimtes zijn geopend. Hier krijgen families handvatten geboden hoe het beste hun kinderen te beschermen en seksueel misbruik, ronspeling of andere schendingen van de kinderrechten te voorkomen. Dary Ipuana, moeder van zeven, is een van de aanwezigen: 'We leren hoe we ons kunnen verdedigen en hoe onze kinderen te behandelen. De kinderen hebben al zo veel te verduren, het is belangrijk om met ze te spelen, rustig samen te gaan zitten en praten in plaats van boos te worden. Dat is soms wel eens lastig.'

Een andere belangrijke activiteit is het opvangen van alleen reizende kinderen, in sommige gevallen op weg naar familie in Colombia in andere gevallen omdat ze hun ouders op de vlucht zijn kwijtgeraakt. 'Deze week kwam er een 17-jarige moeder naar ons toe', vertelt Hernán Arias van SOS Kinderdorpen in Colombia. 'Door medische

'Ook de vluchteling heeft recht op een volwaardig leven'

complicaties bij de geboorte waren moeder en kind van elkaar gescheiden. Toen de moeder na zeven dagen haar baby in haar armen wilde sluiten, was ze weg. Drie maanden heeft de moeder gezocht, voor ze naar ons centrum kwam. We hebben ze gelukkig snel kunnen herenigen.'

Beduimelde schriftjes

In Maicao steunt de Dutch Relief Alliance ook een onderkomen van Pastoral Social (Caritas Colombia), dat ook Venezolanen opvangt die onderweg zijn naar een beter leven. De opvang biedt hen een plek voor een dag of drie. Daarna moeten de vluchtelingen weer door. Coördinatrice Jheimmy Naizzir van Cordaid laat de slaapverblijven zien, waar vrouwen met kinderen strikt gescheiden worden van mannen, om ongemakkelijke situaties te voorkomen voor de vrouwen die zonder man reizen. Slechts in uitzonderlijke gevallen kunnen gezinnen met vaders en moeders bij elkaar slapen. Een vertegenwoordigster van de Ombudsman (Defensoría, heet het in Colombia) legt een groepje net aangekomen Venezolanen uit wat hun sociale en juridische rechten zijn. Ze geeft haar mobiele nummer, zodat mensen haar kunnen bellen in geval van nood. De mensen schrijven het nummer op in beduimelde schriftjes en op de achterkant van foldertjes. Een heel aantal Venezolanen kiest weliswaar voor een nieuw begin in Colombia, maar wil zo dicht mogelijk bij huis blijven

Alleen reizende kinderen zijn een aparte doelgroep. Soms zijn ze op weg naar familie in Colombia, in andere gevallen zijn ze hun ouders op de vlucht kwijtgeraakt.

om af en toe de familie te bezoeken en om snel terug te keren als het onverhoopt beter gaat in hun land. In Riohacha wonen Venezolanen samen met Colombiaanse ontheemden in de wijk Las Brisas del Norte ('De Briesjes van het Noorden'). Ook hier is een project opgezet om ervoor te zorgen dat de verschillende bevolkingsgroepen in een prettige sfeer (tijdelijk) samen kunnen leven. Jennis Ibarra is een van de Colombiaanse vrouwen uit de gemeenschap die zich inzet om discriminatie en xenofobie tussen Venezolanen en Colombianen tegen te gaan: 'We zijn gevlucht nadat mijn broer werd vermoord. We zijn ook vluchtelingen, net als de Venezolanen. We hebben dezelfde problemen. Ik zet me in voor deze wijk, want zo kan ik vergeten wat er is gebeurd', zegt ze. Het interne vluchtelingenprobleem in Colombia als gevolg van het conflict tussen linkse guerrilla- en rechtse paramilitaire groepen is al decennia oud en veel vluchtelingen voelen zich door de overheid verwaarloosd. In Monte Carlo, een sloppenwijk in Maicao, proberen Venezolaanse vluchtelingen met behulp van de Dutch Relief Alliance een zo goed mogelijk bestaan op te bouwen in huisjes van golfplaat, plastic zeil en spaanplaat. Een psychologe van Save the Children interviewt kinderen om te achterhalen of ze blootstaan aan huiselijk geweld of gevaar lopen om slachtoffer te worden van seksuele uitbuiting of andere vormen van exploitatie.

Edgar, een jongetje van een jaar of acht, krijgt vragen voorgelegd: bij wie kan hij terecht als hij liefde nodig heeft, als hij zijn hart wil luchten? Vaak aarzelt hij bij zijn antwoorden. Zijn moeder kijkt toe met een verlegen glimlach.

Papieren niet in orde

Werk vinden is een van de grootste moeilijkheden voor de Venezolanen die een nieuw leven proberen op te bouwen. Veel mensen hebben daarvoor niet de juiste papieren, vanwege bureaucratische problemen in hun eigen land en/of omdat ze illegaal gekomen zijn. De organisaties binnen de Dutch Relief Alliance zijn het erover eens dat de Colombiaanse regering van goede wil is, maar zouden willen dat een aantal bureaucratische regels versoepeld worden, zodat Venezolanen bijvoorbeeld makkelijker aan werk kunnen komen en kinderen hun schooldiploma kunnen halen. Zonder de juiste documenten is dat niet mogelijk. 'Ook de vluchteling heeft recht op een volwaardig leven', zegt Luis Eduardo Rojas, die namens Plan International de Venezolanen juridisch advies geeft over hun verblijfsstatus, een onderwerp dat voor de ergste hoofdbrekers zorgt. Eind mei werd bekend dat de buurlanden van Venezuela de mogelijkheid overwegen om ook verlopen paspoorten van Venezolanen te erkennen. Dat zou het zoeken naar officieel werk, met een arbeidscontract en juridische zekerheid, aanzienlijk vergemakkelijken. ●

'We zouden graag een plan voor langere termijn voor de opvang van Venezolanen ontwikkelen, maar daarvoor hebben we meer steun nodig'

Familievriendelijke ruimtes beschermen kinderen tegen seksueel misbruik, ronseling of andere schendingen van hun rechten.

De Dutch Relief Alliance heeft als doel sneller, efficiënter en effectiever te reageren op grote internationale rampen en crisis. De alliantie bestaat uit zestien Nederlandse hulporganisaties: CARE Nederland, Cordaid, Dorcas, ICCO/Kerk in Actie, Oxfam Novib, Plan International Nederland, Red een Kind, Save the Children, SOS Kinderdorpen, Tear, Terre des Hommes, Stichting Vluchteling, War Child, War Trauma Foundation, World Vision en ZOA. Het samenwerkingsverband is een partnerschap met het Ministerie van Buitenlandse Zaken, dat de humanitaire noodhulpactiviteiten ook financiert. In Colombia voeren Cordaid, Plan International, Save the Children en Terre des Hommes onder leiding van SOS Kinderdorpen de noodhulpactiviteiten uit in de departementen Bogotá, Norte de Santander en La Guajira. De benadering is inclusief: iedereen – ongeacht afkomst – die steun nodig heeft, wordt geholpen. Hierbij ligt de focus op de meest kwetsbare groepen vluchtelingen en migranten: (alleen reizende) kinderen, jongeren en zwangere vrouwen. Met de humanitaire activiteiten krijgen ruim 54.000 mensen die huis en haard zijn ontvlucht, ondersteuning. De vijf organisaties werken daarbij nauw samen met lokale organisaties en overheden.

Een psycholoog interviewt alle kinderen. Bij wie kan hij terecht als hij liefde nodig heeft, als hij zijn hart wil luchten?

DE BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN VAN DE DUTCH RELIEF ALLIANCE

3,4 MILJOEN

mensen zijn Venezuela ontvlucht

1,1 MILJOEN

vluchtelingen en migranten verblijven in Colombia

1,9 MILJOEN

mensen in Colombia geraakt door de crisis

500.000

caminantes

900.000

vluchtelingen en ontheemden willen in Colombia blijven

Bronnen: HNO2019, UNHCR, Reliefweb, id.presidencia.gov.co

VOEDSEL-VOORZIENING EN KOSTWINNING

Voedselpakketten, voedselvouchers en trainingen om kostwinning op te zetten.

BESCHERMING

- Veilige Family Friendly Zones met onderwijs- en pedagogische activiteiten (sport en spel) en psychosociale ondersteuning;
- advies over rechten, procedures en risico's op doorreisroutes;
- identificatie en tijdelijke zorg van alleenreizende kinderen en jongeren, familiehereniging;
- toegang tot internet en elektriciteit.

GEZONDHEIDSZORG

Primaire gezondheidszorg, medische-, verpleegkundige en psychosociale zorg. Consult, zorg en voeding voor zwangere vrouwen en baby's.

WASH

Water, sanitatie en hygiëne: drinkwatervoorziening, verbetering en aanleg van sanitaire faciliteiten, hygiënekits en promotie.

CASH TRANSFERS

Geld voor mensen op de vlucht om te overleven.

www.dutchrelief.org